

tijk van het bolsjewisme — de laatste weken gaven weer ontslepende voorbeelden — bewijst dit.

Zedelijke autonomie gaat onvermijdelijk in zedelijke anomie, in zedelijke wetteloosheid over. Wanneer aan de moraal haar vaste basis wordt ontnomen, stort alles ineen. Een ondermijning der gronden, waarin elke wet wortelt, bereidt den chaos voor.

De hulpeloosheid welke het zoeken naar de „grondprincipia der „nieuwe Russische zedelee“ kenmerkt, vindt in de ontkenning van het absolute, „boven-menschelijke“ karakter der moraal haar droevige verklaring. Door de verwerping van God als den eenigen Wetgever geraakt de menscheid op dwaalwegen, die haar tenslotte in een zedelijke woestijn brengen.

„Ethics emerging from Life“, „een ethiek, die uit het leven zelve voortkomt“, zoo vertolken de Webbs de leuze van het communisme op ethisch terrein. „De in wezen relativistische zedelee, welke zich in de Sovjet-unie bezig is te vormen, moet, met volkomen terzijdestelling van alle vroeger geldende voorschriften, uit het nieuwe leven ontstaan.“

Het Marxisme heeft als een trouw kind van het evolutionisme deze „binding“ der moraal met kracht verdedigd. Het gansche geestelijke leven van den mensch was in zijn oogen slechts een „neerslag“ van de processen, welke de „ontwikkeling der „sociale organisatie beheerschen“. „De mensch, met inbegrip van zijn zedelijkheidsopvattingen“, leert de bolsjewist, „verandert iederen dag met zijn milieu, dat in een land, waarin de nieuwe economische orde met zoo groote onstuimigheid gebouwd wordt, nog geen vasten vorm kan hebben.“

Een moraal, welke door het (sociale) leven wordt voortgebracht en met dat leven van inhoud wisselt, kan natuurlijk niet daarover in den eigenlijken zin des woords heerschen. Door de ontkenning van haar „boven-menschelijke“ karakter, en door de degradatie tot een afhankelijke, veranderlijke factor, verliest zij haar eigenlijke betekenis geheel. Wij moeten, oordeelde Bucharin — een voorstander van communistisch wijsgeer — de moraal beschouwen als een „zekere gedragslijn, welke noodig is om een zeker doel te bereiken“. „Daarom is het“, vervolgde hij, „noodzakelijk dat we sommige gedragsregels nader uitwerken, opdat we om zoo te zeggen (!), onze eigen geboden zullen hebben.“

Alle gehoorzaamheid tegenover de wet ontbreekt hier. De wet geldt slechts voorzover zij een door den mensch vastgesteld „nuttig“ effect heeft, zij wordt slechts dan goed genoemd, wanneer haar strekking voor den mensch — i.e. voor den mensch als lid der gemeenschap, niet als individu — „voordeelig“ is. De moraal moet hier dienen, wat de mensch op een bepaald oogenblik als zijn belang of het belang der gemeenschap ziet. Deze houding doet haar grof geweld aan.

Het oppervlakkige utilitarisme, dat uit de weergegeven moraalbeschouwing spreekt, veroordeelt zichzelf. Prof. Dr W. J. Aalders schrijft terecht dat de vraag: „Wat is nuttig en gelukkig?“, een tweede vraag oproept: „nuttig waartoe? gelukkig waarvoor?“. „Men moet“, vervolgt deze schrijver, „n.l. weten wat het volle menscheit of de levens- of wereldontwikkeling beteekent, die nuttig zijn voor den mensch... En dit zijn grootheden, welke, schijnbaar voor de hand liggend, inderdaad niet kunnen worden bereikt, althans met behulp van het z.g. exacte onderzoek. Men kan wel, biologisch, trachten te bepalen wat tot het menscheit behoort, maar hiermede komt men niet verder dan... het aangename en het vitale.“²⁾

Inderdaad is de politiek der communisten voor een belangrijk deel op dat „aangename en vitale“ gericht. Hun grootste activiteit op „ethisch terrein“ (!), ontplooiën zij, volgens de Webbs, bij het „scheppen en perfectioneeren van een positief gezond lichaam en gezonden geest“. Waarbij dan de nadruk op het lichaam wordt gelegd. De cultus van het „lichamelijk welzijn“ is een voornaam bestanddeel van de bolsjewistische „ethiek“. „Er is“, schrijft het echtpaar Webb, „in den zomer van 1935 een duidelijke tendenz merkbaar in de richting van... een „rationeel Puritanisme“, dat niet op religie, maar op hygiëne en economie gefundeerd is, dat zich niet in bidden en vasten openbaart, maar in de moderne belangrijke uitingen van het goede leven, met name in de verbetering van de persoonlijke eigenschappen en het eigen karakter, in de vervulling der familieplichten en in een persoonlijk gedrag, dat nuttig is voor de maatschappij en dat rekening houdt met den welstand van anderen.“

Wij hebben tot nu toe nog weinig gezegd over een ander hoofdbestanddeel der communistische moraal, dat in het bovenstaande oordeel mede op den voorgrond wordt geplaatst: „de voortdu-

rende dienst aan de gemeenschap. Het karakter daarvan is echter zonder een beschrijving van de algemeene grondslagen der moraal, moeilijk te begrijpen. We hopen in een volgend artikel aan te toonen dat ook die „dienst aan de gemeenschap“ louter een biologische basis heeft.

Daarom wordt in werkelijkheid die gemeenschap aangetaast; haar fundament: het familieleven, is geheel ondergraven.

A.

B. t. B.

Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

De negende zitting.

In de Woensdagmiddag 9 Sept. gehouden negende zitting werd voortgegaan met de behandeling van de ingekomen missiven van de Part. Synoden van de Geref. Kerken van Friesland-Noord en Zuid in betrekking tot de zaak-Ds K. van Dijk te Keboemen. Als rapporteur trad op Dr H. Kaajan te Utrecht. De Synode verenigde zich met algemeene stemmen met de eenigszins gewijzigde conclusie der commissie.

De polemiek in den boezem der Gereformeerde Kerken.

Prof. Dr V. Hepp rapporteerde hierna over het verzoek van de classis Bolsward, dat de Synode zal bevorderen, dat het kwaad van de scherpe polemiek tusschen verschillende voormannen in de Geref. Kerken worde beteugeld, zooveel mogelijk is, zoodat de gezonde ontwikkeling en uitwisseling van gedachten voortgang nemen kan, het daarbij aan de prudentie van de Synode overlatende, welken weg zij daartoe bewandelen wil. Tevens kwam aan de orde een voorstel van de leden der Synode Dr A. D. R. Polman te Bolsward en Ds W. H. v. d. Vegt te Goes, bedoelende, dat de Generale Synode één of twee commissies benoeme, die zich zullen uitspreken over de theologische vraagstukken, die tegenwoordig in geding zijn, n.l. de algemeene genade, de pluriformiteit der kerk, de twee naturen van Christus, de verhouding van de kerk tot den staat, het genadeverbond, de kwestie van het zelfonderzoek, de erkenning van den H. Doop buiten de Geref. Kerken bediend en de onsterfelijkheid der ziel. De voorstellers wenschen, dat de te benoemen commissie(s) een half jaar voordat de volgende Generale Synode aanvangt, hun advies aan de kerken zullen kenbaar maken.

De rapporteur wees er op, dat het hier een moeilijke zaak gold, waar de classis Bolsward niet precies met concrete feiten haar verzoek heeft gestaafd. Ook wil zij het recht van polemiek niet ontkennen al moet daarbij natuurlijk worden voorkomen het kwetsen van den broeder. Zij stelde aan de Synode de volgende conclusie voor: „De Synode besluit om er bij hen, die meenen polemiek jegens mede-broederen te moeten voeren of anderszins de gemeente in de pers voor te lichten, in den Naam van Hem, Die ons zoo uitnemend heeft lief gehad en Zich tot den dood heeft vernederd, op aan te dringen, dat zij in hun schrijven zoozeer de broederlijke liefde laten uitschijnen, dat niemand daaraan met reden kan twifelen; in al hun perswerk blijken zullen geven van biddend onderzoek en grondige studie, met name ook van het verleden en de waarheid boven alles dienende, in alles de geboden bescheidenheid, teederheid, voorzichtigheid en zelfbeheersching zullen betrachten.“

Een levendige discussie volgde. Prof. Dr S. Greijdanus van Kampen, oordeelde, dat de classis een zware beschuldiging heeft geuit en dat door het niet noemen van namen door de classis Bolsward wellicht sommige personen ten onrechte in verdenking komen. Ook wilde hij de vraag stellen of bezwaarde personen dan niet bij hun kerkeraden een klacht behooren in te dienen. Spr. oordeelt, dat het behalve over den toon bij de polemiek ook gaat om het juist voorstellen van de zaken. Namens een minderheid der commissie stelde hij dan ook voor om de zaak van de classis Bolsward niet in te gaan.

Aan de gedachtenwisseling namen deel de leden Ds N. Duursema van Nieuw-Amsterdam, die mededeelde eveneens tot de minderheid te behooren; Prof. Dr F. W. Grosheide van Amsterdam, Ds W. W. Meijnen van Dordrecht, Prof. Dr K. Schilder van Kampen, Dr A. D. R. Polman van Bolsward, Dr W. A. v. Es van Leeuwarden en Prof. Dr H. H. Kuypers van Bloemendaal. Meerdere sprekers juichten de voorgestelde conclusie toe, enkelen bestreden haar. Dr Polman deelde mede, dat de classis geen concrete zaken heeft genoemd, daartoe door de liefde gedrongen. Meerdere sprekers waren van oordeel, dat men niet kan zeggen nergens van te weten, wijl Bolsward geen namen heeft genoemd. Iedereen weet waarover het gaat.

De Synode verwierp hierna de conclusie-Greijdanus c.s. met 44 tegen 12 stemmen.

Wat het voorstel van de Synodeleden Dr A. D. R. Polman—Ds W. H. v. d. Vegt betreft, zoo oordeelde de commissie met hen, dat er in de Geref. Kerken onrust gevonden wordt. Zij is van oordeel, dat met een deputaatschap kan worden volstaan, dat dan e.v. sub-commissies vormen kan, terwijl deze deputaten eenige vrijheid van beweging hebben moeten bij het aan de orde stellen van de vraagstukken. Daarom stelde de commissie aan de Synode de volgende conclusie voor:

„De Synode, gezien het feit, dat er in onze Kerken leergeschillen zijn gerezen, die onrust hebben veroorzaakt, en de vrees deden opkomen, dat daardoor de integriteit van onze Gereformeerde Belijdenisschriften schade lijdt, van oordeel, dat het noodzakelijk moet worden geacht, dat door de volgende Generale Synode daaromtrent een duidelijke uitspraak worde gedaan, besluit,

1. zeven deputaten ad hoc te benoemen,

2. deze deputaten op te dragen:

a. de hangende leergeschillen, met name die over de algemeene genade, de pluriformiteit der kerk, de twee naturen van Christus, het getuigenis van den H. Geest inzake de Schrift, het genadeverbond, de erkenning van den H. Doop, welke niet in onze Kerken is bediend, het

zelfonderzoek, de onsterfelijkheid der ziel, te toetsen aan Schrift en belijdenis, met dien verstande, dat zij aan de genoemde geschillen, sommige kunnen toevoegen of andere daarvan onbesproken laten mits zij dit met redenen omkleeden;

b. daarover bij de volgende Synode een rapport in te dienen, in zulk een vorm, dat de conclusies als concept voor een goed gefundeerd en welgeformuleerd uitspraak der Synode kunnen dienen;

c. dit rapport een half jaar vóór het samenkomen der Synode ter kennis van de Kerken te brengen.“

Prof. Dr S. Greijdanus diende daarnaast een andere conclusie in. Besloten werd deze conclusie in een volgende zitting nader in behandeling te nemen.

Ds D. Hoek van Enkhuizen rapporteerde hierna over het verzoek van het Comité voor Geref. Oekraïne inzake steun tot opleiding van een Theol. student uit de Oekraïne in Polen aan de Theol. School of aan de Vrije Universiteit, alsmede over een schrijven van de Geref. Emigratievereniging, die de Synode verzocht voor deze zaak een deputaat te benoemen, waaraan zij meende echter geen gevolg te moeten geven.

De voorzitter verdaagde om 5 uur de vergadering tot Donderdagmorgen.

De tiende zitting.

Donderdagmorgen ving de tiende zitting aan.

Na appél-nominaal en vaststelling der acta werd voortgegaan met de behandeling van het voorstel-Polman—v. d. Vegt.

Prof. Greijdanus diende namens de minderheid de volgende conclusie in:

De Synode,

overwegende, dat waarheden als de twee naturen van Christus en de onsterfelijkheid der ziel reeds in onze Belijdenisschriften beleiden worden;

en dat het niet gewenscht is, die, door ze in handen van een studiecommissie te geven, voor te stellen als confessioneel nog niet bepaald;

en dat inzake onderwerpen als algemeene en bijzondere genade, gezien ook de historie betreffende dergelijke punten in 1920 en volgende jaren, het niet gewenscht mag heeten, dat zij daarvoor één of meer studiecommissies ter oplossing instelt;

besluit op het voorstel van Dr A. D. R. Polman en Ds W. H. v. d. Vegt niet verder in te gaan.

Allereerst werden algemeene beschouwingen gehouden. Dertien sprekers gaven zich op.

Ds W. W. Meijnen opende de rij. Met genoegen hoorde spr. de afkeuring van Prof. Schilder over het onbekookt optreden en schrijven over zulke belangrijke zaken. Laat men niet den indruk wekken het met dit optreden eens te zijn. Overnemend de klassieke uitspraak: „Moet dat nu zoo?“ zegt spr.: „Het moet anders“. Spr. vindt het verschrikkelijk, dat het Geref. volk van tijd tot tijd tot de conclusie komt, dat er niet is een gemeenschappelijk bouwen, maar breken. Als de bladen Zaterdag in huis komen moet men eens luisteren naar de schampere opmerkingen van de jeugd en ook naar de moedeloze opmerkingen van hen, die de Geref. Kerken hartelijk liefhebben. Er moet tusschen de hoogleeraren van Amsterdam en Kampen hartelijke samenwerking zijn. Exegetische verschillen prate men samen uit. Er moet bij ons polemiseren en optreden een zekere standing zijn en de professoren moeten toonen hooggeleerden te zijn. Spr. betreurt het standpunt van Prof. Greijdanus en wekt op om des huizes onzes Heeren wille het goede te zoeken.

Ds D. Hoek oordeelt, dat de vraag of er een commissie als bedoeld komen zal, afhangt van de urgentie der vraagstukken. Spr. is van die urgentie zeer overtuigd. Ook als de synode geen stappen doet, doet zij toch ook iets. Spr. waarschuwt tegen het standpunt van: laat maar uitkiezen! Het gaat om de allergevoelstikke dingen, die onze belijdenis raken. Spr. herinnert aan de verstrekkende gevolgen van de besluiten van 1905 en onderstreept krachtig de meerderheidsconclusie.

Ds N. Duursema, behorende tot de minderheid, wees er op eveneens doordrongen te zijn van het gevaar van afdwaling. Het gaat er echter niet om of de een het gevaar groter en ernstiger ziet dan de ander. Dat is nog te bezien. Maar het gaat er over hoe wij de zaak aanpakken. Verschillen zijn er altijd geweest en zullen er ook wel blijven. Maar het gezonde kerkelijke leven is, dat de kerkeraad toeziet op de leer van den predikant. Er is een strooming, die dit anders wil en die het makkelijker vindt om met een uitspraak van de Synode op te treden. We mogen de verantwoordelijkheid niet nemen uit de handen van onze ouderlingen.

Spr. herinnerde aan de droeve geschiedenis met de leergeschillen van 1920—1930. Men heeft maar voortgesukkeld en eerst den te zwaar beladen wagen wat minder vracht gegeven om toen op de Synode 1930 (Arnhem) geheel terug te keeren van den weg, die ingeslagen was.

Bij leergeschillen past de grootste voorzichtigheid. Spr. onderschrijft wat Ds Hoek over 1905 gezegd heeft. De zaken, die de commissie noemt, beteekenen niet het einde der vraagstukken. Het vrome volk zou naar vleeschelijk begeeren willen, dat een Bijbel uit den hemel viel, waarin precies staat wat men doen moet. Nu dat niet gebeurt, wil men de Synode uitspraak laten doen. Hoe meer hoe liever. Spr. waarschuwt de Synode dezen weg niet op te gaan. Spr. kan de opmerking van Ds Meijnen over de professoren niet onderschrijven. Men moet niet terwille van hoogleeraren de belijdenis herzien of uitbreiden. Laat dan de Synode den hoogleeraren den wenk geven eens samen te praten.

Dr A. D. R. Polman is verheugd, dat de thans aanhangige zaak de Synode plaatst midden in het kerkelijk leven van vandaag. Spr. zal zijn voorstel niet nader verdedigen. Dat is den bekwamen rapporteur toevertrouwd. Spr. kan echter een vergelijking met 1920 niet aanvaarden en sloot zich terzake aan bij de minderheidsnota van Prof. Ridderbos. De thans aanhangige zaken zijn midden in het leven geworpen en er wordt zelfs in de prediking over gehandeld. Er is veel misverstand en daarom is het de bede der voorstellers, dat de Synode een commissie benoeme. Het Geref. volk wacht op de stormstillende daad der Synode.

Ds L. v. Loon juicht de meerderheidsconclusie zeer

toe. Er zijn v. prediking bepa- zeer eenzijdig blijven de aan- discussie en da- op de volgende der te benoem

Dr W. A. v. tal van deputa- hebben, dat ons spr. deputaten de moeilijkheids- stelling zou es- men voor den i- genoemde zaak- port niet leide- wil spr. de de- in het slot van

Ds W. H. voorstel nog i- tieve van leid- gegeven aan d- in de kerken i- Aan de hand- dat een uitspr- is. Het frappe- van de verhou- overgenomen. communis op- licht schijnt, z- licht komen en- waarheid zijn.

Dr J. Thij- te staan tegen- om der wille- eveneens ter- te diep liggen- de professoren- slotte een klein-

Dr K. Dijk- beschouwingen- eerlijk met e- spreken kan. E- het historisch- dat velen zoo- Christus niet m- stellen van de- tuut is een ge- dreigt gevaar. bepaalde perso- fout is wat M- Met Dr Thij- rans. De bezw- veel liever gau- zij het dan o- Synode. Er zij- zeggen en sch- voor de Geref.

Prof. Dr- minderheid, d- worden genoer- pend menings- zelfonderzoek- wel op den k- homileet, hee- held van zelfo- richting uit d- ontrast en wer-

Spr. advisee- ambtsdragers- de beslissingen- (dus ook die-

Prof. Dr K- den gang van- Bolsward gis- de vreugde ov- men in de pe- de rapporteur- van vijf broch- tegen geen bez- niet zal hebbe- zal. Doch dan- moet worden. S- Er zijn er, l- laars lappen, N.C.S.V. Spr- meerderheids- heid der Gere- meer vast da- der eenheid n- dat in de meer- die men geen- niet het terrei- die niet-kerke-

Ds Meijne- (Vrolijkheid.)

Als het waa- de, dat hier g- kerkelijke wij- vraag of men- dat kakelen a- enkele redener- verdacht te h- bouw en aan- God danken. tijdige maatre- niet klaar zij- schap.

Voor samen- naar binnen, niet met de i- ontijdige solu- zijn in de lijn- Tegenover h- kerken, zegt s- ons theologisc- punten, die n- bezien. Dan w- slapt. Tenslot- ontstaan en w- angst-psychose- besluiten, die

2) Zijn naam werd in verband met de „samenzwering“ den laatsten tijd dikwijls genoemd.

3) Prof. Dr W. J. Aalders, „De Grond der Zedelijkheid“, pg. 79.